

Lovra Dolinarja že par mesecev ni bilo več v mestu. Prodal je svoj atelijé, prodal vse svoje pohištvo ter se preselil v Pariz. Tam je delal nekaj tednov neumorno . . . skoraj neprestano. V družbo ni zahajal nobeno, le zvečer je hodil na izprehod.

Hipoma pa je opustil tudi to navado, in nekaj dni ga ni videl nihče več.

Ko pa je prišel pogledat hišnik, kaj vendar počne čudni slikar, ga je našel pred veliko sliko na tleh ležečega s prestreljenimi senci.

Slika pa je kazala mlado mrtvo žensko z razpuščenimi zlatimi lasmi in z malo krvavo progo na razpeti srajci pod suhotnim vratom . . .

Ob 1000. slovenski gledališki predstavi.

Dne 13. februarja¹⁾ 1900.

Dospel je torej zaželeni dan,
 ki nam prinesel je ta svetli praznik!
 Do tega hipa je devetkrat sto
 devetdeset devet minilo časov,
 odkar v svetišču se Taliji svoji
 poklonil prvič je slovenski narod.
 V preteklost danes v tisočem številu
 poslednji bega slavnostni ta večer . . .
 Minil bo tudi ta, ko zadnjikrat
 nocoj zavesa pade — a prešel
 ne bo ponos, ki nam zaliva duše,
 ki širi prsi nam, ne bo prešla
 zavest, ki polni nas nocoj s presladkim
 in z neizraznim čuvstvom — ah, zavest,
 da praznik mi slavimo tu nocoj
 napora lastnega in težkih bojev,
 ki bili smo v stoletju enem jih,
 da dvignemo, da si ohranimo
 dramatiško umetnost — ta zavest
 ne bo minila nam nikdar!
 Stoletje je minilo, in minljivost
 ugrablja že nam tudi prva leta

¹⁾ Govoril na odru gospod rež. R. Inemann.

stoletja drugega . . . A žalostnih
 spominov nikdar nam ne vzame čas,
 dokler po teh prostorih svetlih bo
 zvenela sladka govorica naša!
 Kdo nam in s čim nam kdo odkupi to,
 kar čutimo v svečanostnem trenutku,
 ko tisočič so srca nam oltar,
 ki ogenj plameni na njih ljubezni,
 vžgan njej na čast, ki je boginja naša,
 kadàr se snidemo v tem hramu svetem,
 vžgan njej na slavo, ki objema nas
 enako srčno vse — najsi smo imoviti,
 najsi nas tare beda, naj strasti
 in naj prepričanja nas ločijo,
 vžgan njej v proslavo, njej — Taliji naši?

Leži pred nami knjiga zdaj odprta,
 in beremo in beremo nocoj . . .
 O, tema, tema, tema, tema, tema! — —
 Le žarek tuintam, in zopet noč,
 noč brez zvezdá, noč strašna z bičem v roki! . . .
 Ah, to boli! — Krvave proge so
 razpete nam po ramah, k zemlji nas
 domači jarem trdi le pritiska,
 da zadušili bi se v prahu,
 ki dviga se od rodnih svetih tal,
 zbujen od boja hrupnega, obupnega,
 ki vije, napojen s krvjo se našo,
 kot glasna, živa prošnja k nebu se . . .

O, bratje, ali še velja resnica,
 da slabi pade pod močjo mogočno?
 O, ne! Pred nami knjiga je odprta,
 in beremo in beremo nocoj . . .
 Naš duh krepak je, jaka naša volja,
 in v žilah naših teče vroča kri,
 in v naših prsih biva živa duša,
 in v naših glavah je razum in treznost,
 in v naših srcih ogenj je, življenje!
 Slovencu je preteklost žalostna,
 bodočnost je njegova, le bodočnost!

In ta zavest, da smo ustvarjeni
 zato, da moramo živeti, staviti
 v enako vrsto z drugimi se narodi,
 ki so razvijali se kakor cvet na vrtu,
 ki solnce greje ga, napaja rosa,
 o, ta zavest zbudila je i one,
 ki rekli so pred davnim, davnim časom:
 Nocoj igramo prvikrat — slovensko!

In šlo je dalje — ne s pospeševanjem,
 z ovirami, po skalnem, trdem poti —
 a šlo je, šlo je, ker vodila volja,
 jeklenost in ljubezen je stremljenje!
 In kakor da bi, začetniki,
 duhovi vaši bili tu med nami!
 Kot vi ste na začetku bili, tudi mi
 stojimo danes tu pred novo dobo,
 pred dobo lepšo, slavnjejšo, svetlejšo,
 katera gledališču našemu
 napoči, da, napoči!
 Res! — Vi začeli ste, s tem podarili
 Slovencem glavnico ogromno ste,
 ki mu obresti daje zdaj ogromne!
 Zato naj s tega mesta svetega
 v tem svetem hipu iz srca globin
 mogočno zadoni: Nesmrtna slava!

Ah, kaj smo videli vse na tem kraju!
 Besede nimam, da povedal bi,
 prostora nimam, da opisal bi,
 in barve nimam, da naslikal bi!
 Le duša, duša — ta zaglablja se
 v to tisočero množico obrazov,
 ki so nas gledali veseli zdaj,
 zdaj resnožalostni tu z odra tega,
 tam z odrov onih, ki so stali nam
 kot pastorki zaničevani v kotih!
 Gospoda, ali naj opišem vam,
 kako je iskra šinila prežarna
 iz našega središča širom zemlje

slovenske in je tam zbudila žar,
 ki v srcih se iskri do nje, do nje,
 do te dramatiške umetnosti?
 Naj vam povem, kako je narodno
 zavest okremenila v dobi tej,
 ki danes nje slavimo završetek,
 slovenska igra? — Naj vam to povem,
 kako se sto in tisoč vernih src
 topilo v morju misli je, značajev
 in nam potem je z mrtvih desk
 kazalo nezakrinkano življenje?

— — — — —
 Ta sveti molk mi glasno govori,
 da odgovarjajo vam srca vaša!

In vi, ki tudi tu ste v avditoriju,
 ki so imena vaša združena
 s kulturno temnojasno zgodovino
 Slovencev, ah, pa tudi vi, ki vas
 usoda razkropila je v tujine,
 ah, vi, ki vam počiva trudni prah
 pod zemljo, ki vas je nosila kdaj,
 vi vsi imate lep, prelep večer,
 najlepši praznik svojih praznikov,
 vam vsem tu kliče skromni ta prologus:
 Naj bo vam slava, večna bo vam slava!

Pred mano pa se kaže lep prizor:
 Umetnosti dramatiški se klanja
 Slovenija, Sloveniji se klanja
 dramatiška umetnost! — Mi pa smo
 kot svetli, neugasni, večni žarki,
 ki ji gorimo iz ljubezni same . . .
 Kaj? — Ali solza sili mi v oko
 od čistega navdušenja? — Kaj smeh
 odmeva mi po duši v hipu tem? — —
 Nič solz! — S ponosom in z zavestjo jasnih lic
 v bodočnost glejmo, ki je naša, naša!

E. Gangl.

